

קנא פאר הגולה

הלכות מגלה סימן תרפו

(1) (ח) שלשה ימים, זכר למציגה אסתר :

תרפו חיוב קריאת המגלה, ובו ב' סעיפים :

א סימא דנבי
הויזע פדלוי מגלה
ד' ב' תפיס קנא
ממשק שם כ'
ג דהמא שם ג'
ד פמא דרמא שם
הדר פשטא

א [*] א' תיב אדם (א) לקרות המגלה בלילה (ב) ולתזר ולשנותה ביום. ב' נוש' לילה, זמנה (ג) כל הלילה, וישל יום, זמנה כל היום, (ד) מהניץ החמה (ה) עד סוף היום. ואם קראת משעלה עמוד השחר, (ו) יצא: ב' (1) למבטלים תלמוד (2) תורה לשמצה מקרא (ג) מגלה, קל וחומר לשאר מצות של תורה שכלם נדחים מפני מקרא מגלה, שאין לה דבר שגדלה מקרא מגלה מפניו יחזין

שערי תשובה

המענה עם אסתר כו', וראה דביש דנה ערף כבירה מילה וא"צ תשלוחן אח"כ, אבל ד' צומות קהבו בשם הריטב"א המענה כמש"ל סימן חקטט ע"ש. בפליחה למציגה אסתר צדור להשתמש בשנים, נראה דט"ס דצ"ל יצור להשתמש ב' בשני בלשון. גם מה שכתוב שם יעשה לשלול להשמיד כו' ודמיון לפ"ט, הפענ"ד היא ט"ס וצ"ל יעשה פסלו, ופרישו תשוב במחשבות, כי עשת מלשון עשאונו וכלל נאמר על הקלות מלום הפתשבה, כדכתיב אם שמהי תב כלי, וכן לשון הפייט 'אמשח בכל וקנב, וכן דיוקני טובא:

[*] מהב אדם כו'. ועין דניב סימן מא שדעוהו וקראת הלילה ודכנן וקריאת ה"ס

של יום אחר שעלה ע"ה: (3) תורה. עמ"א וט"ו ובחשוכה שבתית יעקב חיב סימן טו, ובחשוכה חותמאי סימן ח פלפול תריק. ועין דראתון ובכסבה"ג: (2) מגלה.

משנה ברורה

הלכה מה שכתבנו שם: (ב) ולתזר ולשנותה ביום. זכר לנו, (3) שהיו צועקים בימי צדקם יום ולילה: (ג) כל הלילה. עד עמוד השחר. (2) ואם לא קראת קדם, (ד) אפלו באנס, שוב לא קרא, דמשעלה עמוד השחר יקמא הוא: (ד) מהניץ החמה. לפי (ה) שאין הכל בקיאים בעמוד השחר ונמנין דאמי לאקדומי, צריך לבתחלה להמנין עד הנץ, דיום קרוי הוא לבל: (ה) עד סוף היום. הינו (1) שקיעת החמה. ואם נמשך עד בירכה שמשות, יקראנה (1) כלי ברכה: (1) יצא. ואם הנה אנס קצת, יכול לקרחה לבתחלה משעלה עמוד השחר (אחרונים): ב' (1) מבטלים תלמוד תורה. ורצה לומר, אף תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות. ונאמרו היתה תלמוד תורה (2) של חבורה גדולה (3) של מאה אנשים שלומדים באותה בית, אפלו הכי צריך לבטל ולילף לקרחה כצבור משום 'ברכיכם הדרת מלך'. וכתב התימ"ד: מפל מקום מי שמתפלל כל השנה (1) בקביעות (2) במנון המנון לו להתפלל שם, אין צריך

שער הציון

(7) תי"אדם, והדין עמו, שהט"ו בעצמו כתב שיצעה הסעודה בלילה כמו בתשעה באב, והחשעה כאב שגדלה תלא מבאר הינו לעיל, ואין חומר בודאי משם: (10) ומי נקל בשם כעלי ברית, מבאר לעיל בסימן תע"ח: (11) כן משמע מלשון המגן אברהם בסימן תקסח סעיף קטן י'. ועין בסימן חקטט סעיף ט' בשערי תשובה שם דאסר תצות בודאי ט"ה. ועין בבאר הגדול דעמ"א, דדוקא בחשעה כאב דחמיר צריך הפעל ברית מעט להתענות אבל לא בשאר ארבעה מענינים, אפלו במענינים שאין נדחין גס"פן אף צריך פעל ברית וכן חסן ביום חפתו להתענות קל, ואף דאחרונים בסימן חקטט הסכימו רבשאר מענינים שאינם נדחים אף להקל אף לבעל ברית (וה"ש הלוי מרבי רק במעניני צבור שגדלה כחמורה בנקטת הגדולה), וכן מוכח מן הריטב"א שהבאתי בבאר הלכה ריש סימן תקטט ולא אחי רגל דחודי דחיי לר' ציטוט שהם אפלו דרבים, ועל"פן צריך להשלים הפענ"ד בין לענין מילה ובין לענין חסן ביום חפתו, על פ"פנים בנדחין לכאורה בודאי יש לסמוך על זה להקל דאין צריך להתענות קל: (12) ונאפשר דלענין מעניני אסתר דאינו חובה עליה כמו שאר ד' צומות יש להקל לבעל ברית לאכל אפלו אינו נקטה, דענת סג"א נמח שנקט רמ"א הינו רק לענין מעניני אסתר שגדלה, משום דרצה לקלל דאף שארי הקראים נטרים לאכל, ועל פ"פנים אסר מנחה בודאי לכאורה יש להקל: (13) אחר"כ מצינו בפתיחת תשובה בשם תשובת משיבת נפש שהקרי"צ פן הקרי"א קמא שפכתנו: (14) תי"אדם: (15) בית יוסף סימן חטט: (16) מגן אברהם התשובת חסד סופר חלק אחרונים סימן קטט סעיף ח: (17) פרי חדש ומג"א בסימן תרעב: (18) רש"י: (19) מגן אברהם ואלה רבה בשם ספר אטרקל ונתר"ש. ולא כט"ו בסוף סימן תרפח: (20) פן משמע טענה אברהם טמא שכתב דלא דמי לקריאת שטע, ובקריאת שטע גס"פן אין מקלים בסימן נח רק באנס. עין שם: (21) רש"י ור"ן. ועין בקרימ"ד בסימן תקפח לענין נץ דלא בעינן עד שיצלה כל דף השמש על הארץ, אלא בשעת תחלת הנץ גס"פן מתר לבתחלה: (1) ורק: (1) עין ריש סימן סז במשנה ברורה: (2) רבי גס"פן סיו מבטלין מלפונם אף שאצלו הנה בודאי ישיבה גדולה, וליף במקרא גלי יחזק מציבות, שיהי מבטלין הכהנים מציבותן אף שנהיה אצלם גס"פן יותר מצעורה, דשלישה ישר כהנים זוכין בו, ומי מבטלין מציבותן ומאחרין אותה כדי לשמצה טקום מקרא מגלה, וכל"שפן תלמוד תורה דקלא מעבודה נאיתא במקרא, דוקא תלמוד תורה דחיד, אבל תלמוד תורה דרבים חמיר מצבות, ומכל מקום אין נפקא מינה בכל זה לענין מקרא מגלה, דתלמוד תורה דרבים לא מקרי אלא אס"פן תלמוד תורה של כל ישראל, כיון אותה של יהושע בדתן, פן מוכח ברש"י ור"ן וכן מצוד המאיר וכן העתיק הב"ח ודרישה. ועוד שטעמים עין בלחם משנה ובמגן אברהם, ולכן לא העסקתי אודות זה: (3) מגן אברהם בסוף סימן תרע בשם ר"ן, והינו רביה רבי הנ"ל: (4) ולענין דעמי בתתו, דבמקום שהוא נגיל להתפלל הוא גס"פן בית המדרש אלא שמועט אנשים מחפלים שם, ואשמעינן דאינו מחוב לילך לבית הנקטת גדולה: (5) ראשי כל פתיחות קטנות שיש צריך מהלכים כלם לילך לבית הנקטת הגדולה: (6) אבל אם בעל הבית יש לו מנוח בביתו, אף שמתעב עליו הוא בקביעות, מסבירא דצריך לילך לבית הנקטת שבע"כ: (7) משום פרטיטי נשא:

באר היטב

ומי שנעשה לו גם באדר ונדר לעשות לו פורים, י"א לעשות בשנת עבוד באדר שני י"א לעשותו באדר ראשון, א"כ נעשה הגם בשנת העבור באדר שני, הר"ש הלך סימן י"ה, ועמ"ש סימן תקסח ט"ו (ובמג"א חולק עליה, ובספר אליהו רבה דמה דבריו בסימן תרפח, ע"ש). כתב כנה"א: מי שמתענה יום שנעשה לו גם וארבע בשבת, יתענה בע"ש: (1) ג' ימים. פ"י בה"ב אסר פורים, ב"י סימן חטט, ע"ש:

(2) כל הלילה. ואמר שעלה ע"ה לא קרא, וגר שפתי"ר קום הנן המפה פטור מקראת הלילה, מ"א, ע"ש. ועין בחלק"ט סימן רפו. ואנס קצת יכול לשמע

של יום אחר שעלה ע"ה: (3) תורה. עמ"א וט"ו ובחשוכה שבתית יעקב חיב סימן טו, ובחשוכה חותמאי סימן ח פלפול תריק. ועין דראתון ובכסבה"ג: (2) מגלה.

ועין ב"י ואלה רבה שחולקים על הג"ה זו, ודעתם דקביעותא דמעניתיא הוא דוקא ליום תמישי, ועל"פן אסורין כלם לאכל ביום תמישי, ונעשו הסעודה בלילה: (7) אכן (8) וכן (9) הפעל ברית בעצמן מתירין לאכל ביום תמישי (10) אחר מילה: (11) (12) ואין צריכין להתענות למחר, וכנ"ל בסימן חקטט סעיף ט' לענין תשעה באב. ועין בפרי מגדים שכתב, דהמקל לנהג בדעת הרמ"א לא הפסיד, וכן במור וקציעה ובשבות יעקב הסכימו לדעת הרמ"א: (13) ג' (14) שלשה ימים: (15) פירוש, שני תמישי ושני (16) אחר פורים. משונקט אדר מרבין בשמחה: (17) ומי שיש לו דין עם עכו"ם ישפט באדר (גמרא). ויבליים קני עיר להגן בהסקמה ובחכם עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות פורים ביום שנעשה בו (18). ומי שנעשה לו גם באדר ונדר לעשות פורים, כשיבוא שנת העבור (19) צריך לעשות הפורים באדר שני: (20) אם לא שנעשה לו הגם בשנת העבור באדר ראשון: א' (א) לקרות המגלה בלילה. משעת (6) צאת הכוכבים: ועין לקמן בסימן תרעב סעיף ד במשנה ברורה ובאר

מילואים הלכות מנגלה סימן תרפו תרפו

המשך מעמוד קודם

אומרים שהוא מעט קודם שהאיר פני המזרח, ויש אומרים שעמוד השחר והאיר פני המזרח הם זמן אחד. ולענין הלכה, כתב בביה"ל לעיל (סי' פט ס"א ד"ה ואם) שיש להחמיר בכל דבר שמצותו ביום, שאם עשהו קודם שהאיר המזרח, יחזור לעשותו לאחר שהאיר המזרח. [חוץ מתפילה בדיעבד ובשעת הרחק שיש בזה חשש ברכה לבטלה]. ובביה"ל לעיל (סי' תקפח ס"א ד"ה ואם) נשאר בדין זה כצ"ע. וזמנו קודם בן החמה הוא בין 72 ל-96 דקות, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' פט ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק ז]

מבטלים תלמוד תורה⁽⁸⁾ וכו', משום דברב"ע דה"ה מלך⁽⁹⁾ וכו', כל הע"ה בקביעות⁽¹⁰⁾.

8) ומה שנחשב הדבר לביטול תלמוד תורה, אף שלכאורה גם בקריאת המגילה מקיים מצות תלמוד תורה, כתב הערוך השלחן (סי' שמי"ב) יש בה ביטול תורה בעצם ההליכה למקום הקריאה, וכן בהמתנה עד שיתאספו כלם ויתחילו לקרוא [וכן כתב המהר"ץ חיות (מגילה ג, א ד"ה מכאן), עין שם]. ובשורת בית אפרים (א"י"ח סי' סח) כתב שמדובר כשעוסק בלימוד משנה וגמרא, שלגביהו לימוד נ"ך נחשב כביטול תורה. [וראה שם תירוץ נוסף, ומה שהעיר על זה בשורת אבני נזר (א"י"ח סי' תקיז אות י)]. ובהנהגות חכמת שלמה (סי' ב) תירץ שכשמכוון בקריאת לקיים מצות מגילה, אינו מקיים אז מצות תלמוד תורה שהיא מצוה אחרת [וראה מה שביאר בזה בספר משמרת חיים ח"ב פורים אות א], וכן ביאר הגר"ח קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' לה) בשם החו"א, וראה מה שתיירץ הר"ש (מגילה שם ד"ה שמכטלין) והדעת תורה (סי' ב) ובשורת צפנת פענח (ח"ג סי' רעו אות ג).

9) וראה ע"ד בדין 'ברוב עם הדרת מלך' בקריאת המגילה, לקמן (סי' תרצ ס"ק ב).

10) ומבואר שאין זה אלא כשמתפלל בקביעות בבית כנסת עם ציבור קטן, אבל אם שרגיל להתפלל בבית כנסת עם ציבור גדול, צידד בשורת שבט הלוי (ח"ט סי' קמה ס"ק ב) שצריך לשמוע שם את קריאת המגילה ולא ילך לבית כנסת שבו הציבור קטן יותר, וכתב, שמי"ב אם הוא דחוק לצאת לדרך מצוה, אף אם מחפץ בקביעות בבית הכנסת הגדול, יכול לשמוע את המגילה בבית כנסת עם ציבור קטן [ושמטי"מים שם מוקדם יותר]. כיון שדין זה של 'ברוב עם' אינו אלא למצוה מן המובחר כמבואר בביה"ל לקמן (סי' תרצ ס"ח ד"ה צריך), תיקר הדין של 'פרסומי ניסא' מתקיים בעשרה אנשים ומעלה [ומה שמבטלים תלמוד תורה כדי לקיים 'ברוב עם', הוא רק למצוה מן המובחר].

[שעה"צ ס"ק י]

ואשמועינן דאינו מקניב לילך לבית הנקנסת גדולה⁽¹¹⁾ וכו', מקניבין כלם לילך לבית הנקנסת הגדולה⁽¹²⁾ וכו', מסתברא דצריך לילך לבית הנקנסת שבעיר⁽¹³⁾.

11) וכן להשלים מנין עבור חולים שאינם יכולים ללכת לבית הכנסת, דעת הגר"ש אלישיב (פסקי שמועות פורים עמ' נד) שצריך להצטרף אליהם אף שמפסיד על ידי זה את מעלת 'ברוב עם', לפי שמצות גמילות חסדים אינה פחותה ממעלת 'ברוב עם'.

12) אכן, כשציבור המתפללים בבית כנסת הגדול רוצה להתחלק לכמה מניינים בחדרים הקטנים שבאותו בית כנסת, דעת הגר"ח קרליץ (יד בפורים פ"ט ס"ק ד) שאין לעשות כן, אלא יש לקרוא את המגילה בפני כל הציבור במקום אחד, משום 'ברוב עם הדרת מלך', וכן כתב בשורת שבט הלוי (ח"ה סי' פד).

13) ולהתפלל במנין בנין החמה כשיפסיד בכך מעלת 'ברוב עם' בקריאת המגילה, דעת הגר"ח קניבסקי (פסקי שמועות שם) שמי"ב עדיף להתפלל בנ"ך.

ההיתר ביאר במשנ"ב שם (סי' יג) ובביה"ל (ד"ה מפלג), שנפלג המנחה ולמעלה נחשב לילה לענין תפילת ערבית כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רלג ס"א), ולדעת ר"ח אפילו לענין קריאת שמע של ערבית [אך רק אם רגיל תמיד להתפלל מנחה קודם פלג המנחה], ולכן הקילו להחשיבו ללילה לענין קריאת המגילה. וכתב (שם ס"ק יד, ובביה"ל שם) שהפרי"ח והגרי"א חולקים על דין זה, ולדעתם אם קרא קודם צאת הכוכבים, אינו יוצא כלל אף בדיעבד, ומסקנתו שהמיקל לקרוא עבור חולה ויולדת מבעוד יום קצת, יש לו על מי לסמוך. והוסיף בביה"ל (שם), שבשעת רחק גדול יתכן שאפילו בציבור יש להקל לקרוא את המגילה קודם שהוא לילה גמור.

[משנ"ב ס"ק ב]

לְהַזְרִיז וּלְשַׁנְּוֹת בְּיָמֵינוּ.

8) והקריאה של היום, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרצ ס"ק מא וסי' תרצב ס"ק כו) שהיא חמורה יותר מקריאת הלילה, כיון שהיא מדברי קבלה וכדברי תורה דמיו, מה שאין כן קריאת הלילה אינה אלא מדרבנן, וראה שם הנפקא מינה בזה ואמנם במשנ"ב לקמן (סי' תרצב ס"ק יד ו-טז) משמע שאין חילוק בין הקריאה של היום לבין של הלילה, תשתיהו מדברי קבלה.

[משנ"ב ס"ק ג]

עַד עֲמוּד הַשְּׁתָרָה וכו', דְּמִשְׁעֵלָה צְמוּדֵי הַשְּׁתָרָה יִקְמָא הוּא.

4) ואף שלענין קריאת שמע שמעיקר הדין יכול לקרואה עד עמוד השחר, תיקנו חכמים שצריך לקרואה עד חצות, כדי שלא יבשל השבח לקרוא [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רלה ס"ג) ובמשנ"ב (שם ס"ק כו)]. כתב המג"א (סי' א) בשם הרא"ם שבקריאת מגילה שהיא חביבה לא חששו שישבחו, והוסיף, שבין שעיקר מצות קריאת המגילה היא ביום, לא חששו לגזור על קריאת הלילה [ורלא כדברי הא"ר (סי' תרפח ס"ק יט, הביאו הכף החיים ס"ק ו) שכתב שזמנה כל הלילה רק בדיעבד, אך לכתחילה צריך לקרואה עד חצות כמו לענין קריאת שמע].

ואף שמעיקר הדין יכול לקרואה כל הלילה, כתב הערוך השלחן (סי' ד) שיש להקדים ולקרא מיד בתחילת הלילה, מדין 'זריזין מקדימין למצוות', וכן דעת הגר"ש אלישיב (פסקי שמועות פורים עמ' נב).

5) וכתב בשעה"צ (סי' ד), שאינו דומה לקריאת שמע שלגביהו כתב השו"ע לעיל (סי' נח ס"ה) שאם נאנס ולא קרא קריאת שמע של ערבית עד שעלה עמוד השחר, יכול לקרואה עד הנץ החמה, ובביאור החילוק כתב המג"א (סי' א), שזמן קריאת שמע הלוי בזמן שכיבה, שנלמד מ'ובשבכך', וכיון שמקצת אנשים עדיין ישנים באותו זמן, נחשב בשעת הרחק בכלל 'ובשבכך' [וכמבואר במשנ"ב שם (סי' כ)], מה שאין כן לענין קריאת המגילה שתלוי בדין לילה, ולאחר שעלה עמוד השחר הוא כבר יום.

[משנ"ב ס"ק ו]

צָא 6) וכו', לְקוּרְתָּה לְכַתְּמָלָה מִשְׁעֵלָה עֲמוּדֵי הַשְּׁתָרָה.

6) והקורא את המגילה לאחר שעלה עמוד השחר, כדי להוציא אחר [כשהקורא אינו מתכוון לצאת בקריאה זו ידי חובתו], כתב בשורת מנחת שלמה (ח"א סי' ג ד"ה ונראה) שיש להסתפק אם יצא השומע אפילו בדיעבד, כי יתכן שדין 'ערבות' שמכוחו ניתן להוציא אחר ידי חובה [וכשאינו יוצא בעצמות, לא נאמר אלא כשהקריאה היא בזמן שניתן לכתחילה לצאת בו ידי חובה], ולא קודם הנץ החמה שאינו יוצא אלא בדיעבד, אכן, אם קורא עבור מי שיש לו אונס קצת [אף אם אף הקורא יוצא בעצמות, נראה מדבריו שם שיכול לקרוא אף לאחר שעלה עמוד השחר, כיון שאנו מותר לו לכתחילה לקרואה באותו זמן, וכמו שכתב המשנ"ב כאן].

7) וזמן עמוד השחר, כתב לעיל (סי' נח ס"ק יח וסי' תרצב ס"ק ג) שיש

הלכות מגלה סימן תרפו תרפח

ממת מצנה שאין לו קוברים (ח) (פדי (ז) צרכו), שמהפוגע בו קוברו תחלה ואחר-כך קורא: הגה וכל זה לא מנרי אלא (ט) בדאיכא שהות לעשות שמינה, (י) אכל אם אי אפשר לעשות שמינה (יא) אין שום מצנה דאורייתא נחיתה מפני מקרא מגלה (י"ג) וכי בשם תוספות וכו' (י"ד) וקא דמת מצנה קודם הינו ודקא (ה) (ס) (יב) בדאפשר ל' לקראת אחר-כך (מהרא"ם סוה"מ):

א משנה ביש מגלה
ב בקראת שם ג'
ג ט"ו וכן כתב הר"ן
בשם התוספות
והנמשך על-פי
הירושלמי וישן דעת
הגאונים

תרפח דין ברבים המקפים חומה מימות יהושע בן-נון, ובו ח' סעיפים:

א *ברבים (א) המקפים חומה מימות יהושע בן-נון, באפלו אינן מקפין עכשו. קורין ב"ט"ו, באפלו

שערי תשובה

מזכירי קבלה, ע"ש. ועין ברבי"ש שאם שטח א' נאנס בלילה די בקראת דיום וא"צ לשנותה עוד הפעם להשלים קראת הלילה, ע"ש: [ס] בדאפשר. ועין בשב"י ח"ב סימן מז מ"ש בענין זה, ועין בתשובת מהר"ט עתהו סימן רפז. ועין בשו"ת חת"יאר סימן ח ט י א לפול עזום ארץ בענין זה על דברי הר"א מהר"ו ח"ב"ו והשו"י ויג"א, ע"ש. וע"ש בר"אפרים, ועין בשאלת-יעבי"ן ח"ב סימן קב על מ"ש בחו"י שם בשם הגאון אביד רפ"ס ד"ל דנשים חבוה במגלה וכו' ת"ל סלאו דלא מכור וכל ליה נשים חבוה, וע"ש מ"ש החרי"י להר"ן, והוא פתב דלק"מ דקמ"ס שתקנו בפרוש ג' על הנשים פשיטא איכא לומר לאו נליה, אכל באן נמא דלא תקנו עליהם קלל דלא עדיף מקלות דאורייתא הכל מ"ע שהיו נשים פטורות וי"ל דבפנין ענין דאורייתא מקנה וע"ו קאמר דנדאי גם עלהו תקנו לפי ששם הן נ"י באותו ג"ס, ע"ש. ועין לקמן סימן תרפח ט ט"ש על דברי פ"ח לנען משלוח מלואת ראשה, וכן בשאלת-יעבי"ן סימן קכ ח"א:

באר היטב

בעבור, ב"י, כ"ח: (ד) צרכו. משמע דס"ל דאע"פ שיש לו קוברין כיון שאינם כ"י צרכו מקרי מתמצנה, וכ"ט בהג"ה סוף סימן תרפז ס"ז דס"ל דקבורתו קודם, ע"ש. ומ"א חולק וכתב: וקא במת שאין לו קוברין, וכ"כ הש"ג דקא בשהוא בשדה שהוא מוטל בבזיון אכל בעיר מגלה קודם, וכ"כ הפ"ח, וכ"מ בד"מ בשם א"ו שכתב: קבורת ת"ח קדם למגלה, עכ"ל. וטעמו מדאמרין כבוד חונה דחיד חסיד משמע דלשאר כל אדם מגלה קודם כיון שמוטל בעיר, וכן עקר. עכ"ל: (ס) בדאפשר. אכל אם הוא סמוך לחשכה יקרא המגלה דהא מתמצנה אפשר לקברו בלילה, אכל אם הוא בענין שא"א לקברו אח"כ מפני לקטים, בנדאי ידחה מקרא מגלה, עמ"א וכו' ט"ו. מילה ומקרא מגלה, אי איכא שהות לשפיתן מקרא מגלה קודם משום פריסם נסא, ואי ליכא שהות לשפיתן מילה בנטנה דנתי דאורייתא קודמת למקרא מאלה דסו דרבנן, פ"ח. אכל בת"ח קודם רסו צ"ד לומר איכא, דכש"ל שהות יקדים המילה ולשאין שהות

משנה ברורה

הכי, עין שם: (יב) בדאפשר לו לקראת. אכל אם הוא סמוך לחשכה יקרא המגלה, דהא מתמצנה אפשר לקברו בלילה. והנה זה העתיק הרמ"א בשם מהר"א מנח"י, אכל במ"ה (ד) אחרונים חולקין על זה וסוברין באפלו שאין שיהיה המגלה לגמרי, גם כן מתמצנה קודם משום כבוד הפריות, אכן כבר בארנו לעיל דדוקא במתמצנה ממש אכל לא בשאר מתים, ואפלו אם נוסק שם דכשאר מתים גם כן מצנה להקדים קבורתו לקריאת המגלה, (טו) על-פ"ל פנים היכא דידחה על-ידיו קריאת המגלה לגמרי, בנדאי מגלה קודם ויקבר מתו בלילה:

א (א) המקפים חומה מימות יהושע בן-נון. פי בזמן מרדכי בצת הנס פתיב, שהיה הדין שפכל מקום נלחמו ביום י"ג, ונחו ביום י"ד ועשו אותו משתה ושמיחה, ובשושן נתן ליהודים להלחם עם העפונים גם ביום י"ד, ולא עשו יום טוב עד ט"ו; (א) וכיון שפאותו זמן נחלקו לשני ימים, ולכן כשקבע מרדכי ואסתר בהסכמת אנשי-כנסת-הגדולה לקבוע פורים לדורות, חלקו גם כן אותו לשני ימים, והנה ראוי לתמן שכל עיר שהיא מקפת חומה כמו שושן יתנה דומה לשושן לעשות ב"ט"ו, והנה ראוי לתלות הכבוד בשושן ולתמן שכל עיר שהיא מקפת חומה מימות אחשורוש יקראו ב"ט"ו, אף כיון שארץ-ישׂראל הייתה חרבה באותו עת, והיה לפי זה עירות המקפות בחוצה לארץ חשוכות מהם, ועל-כן תקנו לכבוד ארץ-ישׂראל, שכל עיר שהיא מקפת מימות יהושע בן-נון יקראו ב"ט"ו אף-על-פי שאין מקפות עכשו, והשאר ב"י"ד, לכד שושן, אף-על-פי שאינה מקפת מימות יהושע בן-נון אפלו הכי קודם ב"ט"ו מפני שבו

שער הציון

(י"א) עין בפרי"קדים דמאן דמרי וכל-שבן אם הוא מתני לאחרים הוא בכלל זה: (י"ב) אחרונים: (י"ג) כגון-אברקם וש"א: (י"ד) ט"ו ומגן-אברקם ופרי תדש והנר"א: (ט"ו) כן נראה לי פשוט. ונראה לי עוד דמה שהעתיק הרמ"א את דברי הפנתי, משום שהיה מקדם במת שאין לו קוברין כ"י צרכו דאינו כתיב מצנה ממש, אכל במת מצנה ממש אפשר דגם הוא מונה לרבני האחרונים. אחר-כך קצאמי זה באחרונים: (א) פוסקים:

סימן רסו צ"ד לומר איכא, דכש"ל שהות יקדים המילה ולשאין שהות

לילך לבית-הכנסת: (ח) פדי צרכו. מלשון זה מוכח דאף שהוא בעיר, שיש לו קוברין, דשוב אינו מוטל בבזיון, והנורחות לקברו קדם הוא רק תוספות כבוד לו, אפלו הכי מחר להקדימו קדם מקרא מגלה, וכן משמע בהג"ה סוף סימן תרפז דסבירא לה דקבורת מתו קודם, אכל במגן-אברקם הכי בשם כמה פוסקים דסבירא להו, דקא מתמצנה ממש שמצאו בשדה, שהוא מוטל בבזיון שאין לו קוברין קלל, אכל בעיר, שיש לו אנשים שדואגין בעבורו, מקרא מגלה קודם ואם לא (י"א) בתלמיד-תכם, שקבורתו קודם למקרא מגלה, וכן הסכים בבאור הגר"א להלכה, אכן פתב, שאם התחילו להוציאו אין מפסיקין באמצע, ואז נדחה מקרא מגלה לגמרי אפלו אי אפשר לקראת אחר-כך, וכעין זה פתב הפרי תדש גם כן, עין שם: (ט) בדאיכא שהות וכו'. והוא הינו לענין מילה ומגלה, אם איכא שהות לעשות שמינה, מגלה קודם משום פריסמי נסא [פ"ח ופרמ"ג], והעולם נהגין למול קדם המגלה, ויכול לקמן בסוף סימן תרצ"א: [ח"א]: (י) אכל אם אי אפשר וכו'. רוצה לומר, שיתפשל המצנה דאורייתא לגמרי (ט) אם לא יצטננה ביום ההוא. ומה שכתב לקמה דאם אי אפשר לו לקראת אחר-כך יקראנה קדם, (י"ב) הקם לא יתפשל לגמרי המצנה-קבורתו, דיהיה אפשר לו לקברו בלילה, ואין-תכי נמי דאם לא יהיה אפשר לו לקברו אחר-כך, (י"ג) כגון מפני לקטים וכהאי גוונא, בנדאי מתמצנה קודם: (יא) אין שום מצנה דאורייתא נחיתה וכו'. מפני שמקרא מגלה הוא רק מדרבנן, ועין ב"ט"ו שהביא בשם רש"ל ופ"ח, דהמיד מקרא מגלה קודם משום פריסמי נסא (ט), והנר"א בבאורו גם כן סובר

הַלְבוּת מְגִלָּה סִימָן תְּרַפָּה

ביאורים ומוספים

הלימוד שבאותו זמן לגמרי, ומה שלומד אחר כך היא מצוה אחרת [ו]ו אכן הוכחת הטי"ז (המובא להלן סי' יא) שחלק על הרמ"א. כתב הערוך השלחן (טי"ד) שכשצריך לעשות מצוה, אינו מצוה באותו זמן בתלמוד תורה, שהרי תלמוד תורה היא מצוה תמידית, ואם יעסוק בה בכל עת, לעולם לא יוכל לקיים מצוות [אך לפי זה צריך ביאור איך למדים שאר מצוות קל וחומר מתלמוד תורה שנדחה מפני מקרא מגילה, הלא תלמוד תורה נדחה מפני כל מצוה עוברת, וכן הקשה באבן האזול (פ"א מהל' מגילה ה"א)]. וראה עוד מה שכתב היר אפרים (על הטי"ז סוף סי' ב) בתורה קשיה זו.

ולענין מי שאין מנין במקומו, ויכול לבוא למקום שיש בו מנין או לקריאת פרשת זכור או לקריאת המגילה, ראה במשני"ב לעיל (סי' תרפ"ה סי' טז).

ומי שנמצא בבית האסורים, ונתנו לו רשות להתפלל יום אחד בציבור באיזה יום שירצה, כתב לעיל (סי' צ' סוף כ"ה) בשם הרדב"ז שיתפלל תיכף באותו יום, ולא יחמיץ את המצוה להמתין ליום בפור או לקריאת המגילה בפורים, וכתב שהח"י ארם (בלל סח, ובגשמת ארם שם) האריך בענין זה.

[משני"ב סי' יא]

אין שום מְצָוָה דְאוֹרְיִיתָא נְדָחִיתָא וכו', נִשְׁמַע פְּרָסוּמִי נְפָאָא.

(17) ומשמע מדברי הרמ"א שמצוה רבנן נדחית מפני מקרא מגילה שיש בה פרסומי ניסא, גם אם תבטל המצוה לגמרי, וכן כתב הנדר שלום (ד"ה ומיהו, הובא בכף החיים סי' ט) שאם עומד בסוף היום ויש לפניו תפילת מנחה ומקרא מגילה, קריאת המגילה קודמת, ואפילו אם אין שהות לעשות את שתיהן, מוטב לדחות את תפילת המנחה, ועוד, שלתפילת המנחה יש תשלומין.

(18) ואף שמקרא מגילה הוא מדרבנן, ביאר הטי"ז שאף על פי כן דוחה מצוה דאורייתא, כי דברי קבלה כדברי תורה. וראה בהירוש' הריטב"א (מגילה ג, א ד"ה מכאן) שביאר שחכמים יכולים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ומימי גם לדעה זו, כתב הפמ"ג (משב"ז סי' ב) שאם יכול לקרוא את המגילה אחר כך, ויש לפניו מצוה דאורייתא והיא מצוה עוברת, יקיים תחילה את המצוה דאורייתא, ולאחר מכן יקרא את המגילה.

[משני"ב סי' ח]

קְרִי צְרַפְרָא.

(14) ובבמה אנשים נחשב שיש לו קוברים יבדי צרכו, כתב הפמ"ג (א"א סוף סי' ד) שבמת שלא קרא ושנה כלל, די בעשרה אנשים, וכתב הכף החיים (סי' יד) שמקור הדין הוא בשו"ע (י"ד סי' ס"א סי"א) [וראה שם מה השיעור למו שקרא ושנה, וברמ"א שם לענין כל אדם בימינו], וביאר הש"ך שם (סי' ד) שהטעם לכך שדי בעשרה אנשים הוא שאו כבר יכולים לומר קדיש וברכת אבלים.

[משני"ב סי' ט]

ובדלָקָוֶן בְּסוּף קִימָן תְּרַפְּגִי.

(15) במבאר ברמ"א שם סוף ס"ד. וביאר במשני"ב שם (סי' יב) שיש לזה אסמכתא מהכתוב "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון", ויששון מרמז על מגילה [וביאר הררכי משה (שם אות ד) שלכן יש להסמיך את המילה מיד אחר קריאת התורה, שתהיה האורה שזו התורה סמוכה ל"ששון", וכן כתב המחצה"ש (שם סי' ג). והערוך השלחן (שם סי' ה) ביאר שלכן מלין קודם קריאת המגילה, כדי שנוכל לקרוא ויששון]. וכתב שם שבביאור הגר"א משמע כדעת הפרי"ה.

ובביאור דעת הרמ"א [נחסובר שיש להקדים את המילה לקריאת המגילה, אף שבשאר המצוות כתב כאן שקריאת המגילה קודמת], כתב הפמ"ג (א"א שם סי' ג) שקריאת המגילה קודמת למצוה דאורייתא רק במקרה שאם יקדים את המצוה לא יהיה לו אחר כך ציבור גדול בשעת הקריאה [אף שיהיה לו מנין], ופרסומי ניסא: עדיף, מה שאין כן במילה שקוראים את המגילה אחר המילה בציבור, ודאי עדיף להקדים מצוה דאורייתא. וכתב עוד (משב"ז באן סי' ב), שנטעם זה קוראים קריאת שמע ומתפללים תחילה, ואחר כך קוראים את המגילה. אכן, כשהברית אינה בבית הכנסת, ואם ילכו למול אותו קודם המגילה לא ישמעו אחר כך את המגילה, כתב הערוך השלחן (שם) שקוראים ואחר כך מלין.

[משני"ב סי' י]

שִׁיחַבְטֵל הַמְצָוָה דְאוֹרְיִיתָא לְגַמְרִי.

(16) ואף שכשמבטלים תלמוד תורה כדי לשמוע מקרא מגילה, נדחה

